

УДК 342.9

Блінова Г.О., д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права

Лазаренко В.Ю. магістр спеціальності 081 Право, група 081м-23-1

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ НАДАННІ ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Соціальне середовище та публічне управління зазнали серйозних змін, обумовлених процесами інформатизації. Як ми зазначали раніше, вже на рівні нормативно-правових актів констатовано факт розвитку в Україні цифрової економіки, електронного урядування та електронної демократії, розроблено плани заходів щодо реалізації цих концепцій. Слід наголосити, що процеси інтеграції та глобалізації систем інформаційного забезпечення окремих гілок влади, заміна документального діловодства електронним, спричиняє зміну умов функціонування органів публічної адміністрації, розширення кола їх інформаційних відносин, збільшення обсягів інформації, що ними використовуються, запровадження нових засобів та методів їх комунікації [1, с. 197]. В результаті цих процесів інформаційні технології набули вигляду фундаменту суспільства, оскільки саме з їх допомогою відкрилися шляхи поліпшення і автоматизації процесів обробки та аналізу інформації у соціальній сфері.

Впровадження електронних послуг, зазначають Шевчук О. та Кузь Т. дає можливість надавати їх дистанційно всім суб'єктам звернення. На сьогодні для цього запущено в роботу Єдиний веб-портал органів виконавчої влади, на якому вже доступні понад 100 електронних адміністративних послуг, яким громадяни можуть скористатися як особисто, так і для бізнесу. Основним завданням впровадження такого формату послуг є створення єдиної бази даних на всій території України та реалізація програми електронного урядування. Урядом затверджено найбільш суспільно важливі послуги, що можна оформити у «єдиному вікні» Урядового порталу, а система надання адміністративних послуг наповнюється електронними технологіями, такими як офіційні сайти суб'єктів надання адміністративних послуг, система електронного документообігу, система ідентифікації і автентифікації. Крім того запущено проєкт «Цифрова держава», який має на меті об'єднати всі відомства в єдину он-лайн систему та організувати зв'язок між громадянами і державою при наданні адміністративних послуг, щоб мати можливість взаємодіяти з державою двадцять чотири години в режимі самообслуговування, зазначають вчені [2].

Визначення соціальної сфери закріплене на законодавчому рівні у Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: «це сукупність управлінських та організаційних інституцій (органів, установ, організацій, закладів), які забезпечують підвищення рівня життя і надання громадянам всіх видів соціальної підтримки та діяльність яких визначається відповідними законодавчими актами і фінансується за рахунок джерел, не заборонених законодавством [3].

Соціальний захист населення Стратегією цифрової трансформації соціальної сфери та Положенням про Єдину інформаційну систему соціальної сфери визначається як система забезпечування державою економічних, соціальних та організаційних заходів, що спрямовуються на підтримку найбільш вразливих верств населення (пенсіонерів, осіб з інвалідністю, ветеранів війни, багатодітних сімей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та інших категорій осіб, які мають право на державну допомогу

та пільги відповідно до законів). За змістом соціальний захист це будь-які соціальні виплати, пільги, послуги, заходи, що передбачені для громадян законодавством і забезпечуються інституціями соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством [4].

У Положенні про Єдину інформаційну систему соціальної сфери визначено соціальну підтримку як передбачені законодавством соціальні виплати, пільги, послуги, здійснення або надання яких забезпечується інституціями соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України, інших джерел, не заборонених законодавством [4].

Щорічно збільшуються масштаби використання громадянами мобільних пристроїв для отримання послуг в електронній формі. Проте ринок засобів захисту для індивідуальних гаджетів громадян розвинений ще не достатньо. Це створює потенційні ризики інформаційній безпеці для Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, яка повинна забезпечувати безпеку та конфіденційність персональних даних, які в ній обробляються, тимчасове блокування несанкціонованих дій щодо захищених ресурсів або анулювання доступу із скомпрометованих облікових записів користувачів Єдиної системи до функціональних підсистем і прикладних сервісів Єдиної системи у випадках, передбачених законом; забезпечення збереження інформації в Єдиній системі та її захисту від несанкціонованих дій, виконання технічних і технологічних заходів з моніторингу відвідувань, реєстрація дій, що проводяться в Єдиній системі і стосуються безпеки функціонування Єдиної системи тощо [4]. Зазначені положення відображають засади інформаційної безпеки у соціальній сфері.

На законодавчому рівні Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає інформаційну безпеку складовою частиною національної безпеки [5]. Доктрина інформаційної безпеки України визначає інформаційну безпеку як невід'ємну складову кожної зі сфер національної безпеки і, водночас, важливу самостійну сферу забезпечення національної безпеки [6]. У законопроекті «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку» (ст. 3), інформаційна безпека України визначається як захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, за якої виключається заподіяння їм шкоди через неповноту, невчасність і недостовірність інформації, через негативні наслідки функціонування інформаційних технологій або внаслідок поширення інформації, забороненої чи обмеженої для поширення законами України [7]. У законопроекті «Про засади інформаційної безпеки України», інформаційна безпека визначена як стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, при якому запобігається завдання шкоди через неповноту, несвоєчасність та недостовірність поширюваної інформації, порушення цілісності та доступності інформації, несанкціонований обіг інформації з обмеженим доступом, а також через негативний інформаційно-психологічний вплив та умисне спричинення негативних наслідків застосування інформаційних технологій [8]. Чинне законодавство України не містить визначення поняття «інформаційна безпека», не визначає його систему та види.

Сучасні підходи, методи і засоби забезпечення інформаційної безпеки при наданні населенню послуг в електронній формі, наголошують Шевчук О. та Кузь Т., обумовлені наступними обставинами: необхідністю створення прозорого інформаційного середовища, використанням віртуалізації і хмарних обчислень, наявністю особливих вимог до ідентифікації і автентифікації, необхідністю забезпечення безперервності бізнес-процесів, інтеграцією різних інформаційних систем, необхідністю інтеграції різних технологій інформаційної безпеки при вирішенні завдань, широким використанням мобільних інформаційно-комунікаційних

технологій, акцентом як на інформаційну безпеку системи, так і на кінцевого користувача, збільшенню питомої ваги персональних даних в інформаційному просторі, інтенсивним використанням електронного підпису [2]. Ці вчені наголошують, що коли виникла і почала активно реалізовуватися розвиватися система адміністративних послуг населенню в електронній формі, це стало означати, що необхідно забезпечити безпечну електронну інформаційну взаємодію між громадянами, які використовують комп'ютери (інформаційно-комунікаційні технології), з одного боку, і державою, муніципалітетами, банками та ін., які використовують інформаційні технології, з іншого боку. Але, якщо захистити інформаційні системи за допомогою резидентних компонентів безпеки цілком можливо, то встановити таке обладнання на кожен домашній комп'ютер абсолютно не можливо (дорого і не раціонально) [2].

Сучасні фахівці здебільшого погоджуються, що безпечне інформаційне середовище є ключовим елементом забезпечення надання адміністративних послуг у соціальній сфері. Водночас здатність нових інформаційних систем відповідати вимогам безпеки значною мірою залежить від рівня довіри до використовуваних програмно-апаратних засобів. Таким чином ще потребують удосконалення організаційне, технічне та правове забезпечення інформаційної безпеки процесу надання адміністративних послуг у соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. Блінова Г.О. Інформаційне забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 503 с.
2. Шевчук О., Кузь Т. Правове забезпечення інформаційної безпеки процесу надання електронних адміністративних послуг. Актуальні проблеми правознавства. 1 (25)/2021. URL: [10.35774/app2021.01.059](https://doi.org/10.35774/app2021.01.059)
3. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. Урядовий кур'єр від 31.10.2020. № 212.
4. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-%D0%BF#Text>
5. Про основи Національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 29. Стаття 1433.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». Указ президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>
7. Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку. Проект Закону України № 1207-д від 12.08.1999. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6670
8. Про засади інформаційної безпеки України: проект Закону України від 28.05.2014 р. № 4949 /вноситься народними депутатами України І.М. Стойком, О.І. Кузьмуком, Ю.М. Сиротюком. [Електронний ресурс]. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2>.